

Програма комплексного атестаційного екзамену за фахом для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», освітня програма «Міжнародна електронна комерція», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (денна форма навчання)

Укладачі:

к.е.н., доц., доц. кафедри міжнародної електронної комерції та готельно-ресторанної справи Наталя ДАНЬКО

к.е.н., доц., доц. кафедри міжнародної електронної комерції та готельно-ресторанної справи Світлана СТРАПЧУК;

к.е.н., доц., проф. кафедри доц. кафедри міжнародної електронної комерції та готельно-ресторанної справи Олена МИКОЛЕНКО.

Загальні положення

Атестація осіб, які здобувають перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, здійснюється екзаменаційною комісією після повного виконання навчального плану за освітньою програмою «Міжнародна електронна комерція».

Атестаційний екзамен – це завершальна стадія оцінки рівня підготовки фахівців-бакалаврів – комплексна перевірка знань студентів з фахових дисциплін, передбачених навчальним планом. Проводиться для студентів 4 курсу у 8 семестрі.

Основним науково-методичним документом, що регламентує зміст атестаційного екзамену, є програма. Вона спрямована на забезпечення комплексного підходу до оцінки теоретичної, методичної та практичної підготовки студентів, до виявлення ступеня їх підготовки до майбутньої самостійної діяльності.

Мета комплексного атестаційного екзамену за фахом – визначення рівня підготовленості студентів за освітньою програмою «Міжнародна електронна комерція».

Характеристика змісту програми. Програма комплексного атестаційного екзамену за фахом спирається на освітньо-професійну програму «Міжнародна електронна комерція» підготовки бакалавра за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Для успішного складання комплексного атестаційного екзамену за фахом студент повинен досягти наступних програмних результатів навчання:

- усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя, дотримуватися принципів безперервного розвитку та постійного самовдосконалення; прагнути професійного зростання, у тому числі в сфері міжнародної електронної комерції, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін;

- мислити креативно та критично, мати навички тайм менеджменту, критично оцінювати наслідки продукованих ідей;

- демонструвати навички письмової та усної комунікації державною та іноземними мовами, фахово використовувати економічну термінологію;

- використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, програмні пакети загального і спеціального призначення;

- демонструвати абстрактне мислення, застосовувати методології дослідження; виявляти, окреслювати та формалізувати проблеми; систематизувати й упорядковувати отриману інформацію; оцінювати та пояснювати вплив ендогенних і екзогенних факторів на процеси та явища у світовому господарстві (у тому числі міжнародної електронної комерції); формулювати висновки і розробляти рекомендації з метою адаптації до нової ситуації з урахуванням особливостей національного і міжнародного середовища;

- досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків;

- володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути критичним і самокритичним, розуміти детермінанти впливу на спілкування з представниками інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності та поваги до них;

- планувати, організовувати, мотивувати, оцінювати та підвищувати результативність колективної праці, здійснювати дослідження в групі під керівництвом лідера, з урахуванням вимог та особливостей сьогодення в умовах обмеженості часу;

- розробляти та реалізовувати міжнародні проекти, у тому числі в сфері міжнародної електронної комерції, працювати в проектних групах, мотивувати людей і рухатися до спільної мети, діяти соціально-відповідально та свідомо;

- застосовувати набуті знання, розуміти предметну область та професію на практиці, бути відкритим до застосування знань з урахуванням конкретних ситуацій;

- демонструвати знання та навички з ведення ділового протоколу та ділового етикету у сфері міжнародних економічних відносин, у тому числі, міжнародної електронної комерції, враховуючи особливості міжкультурного спілкування на професійному та соціальному рівнях, включаючи усну та письмову комунікацію державною та іноземними мовами;

- визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними;

- визначати причини, типи та характер міжнародних конфліктів і суперечок, обґрунтовувати і застосовувати економічні, юридичні та дипломатичні методи і засоби їх вирішення на міжнародному рівні, відстоюючи національні інтереси України;

- здійснювати комплексний аналіз складних економічних систем, зіставляти та порівнювати їх складові, оцінювати й аргументувати результативність їх функціонування;

- обґрунтовувати власну думку щодо конкретних умов реалізації форм МЕВ на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.

- розуміти та застосовувати базові знання основних нормативно-правових актів і довідкових матеріалів, чинних стандартів і технічних умов, інструкцій та

інших нормативно-розпорядчих документів у сфері міжнародних економічних відносин, міжнародної електронної комерції;

- ідентифікувати та виокремлювати особливості функціонування суб'єктів міжнародних відносин та моделей їх економічного розвитку;

- обґрунтовувати вибір і застосовувати інформаційно-аналітичний інструментарій, економіко-статистичні методи обчислення, складні техніки аналізу та методи моніторингу кон'юнктури світових ринків, ілюструвати і презентувати результати оцінювання, підсумовувати та розробляти рекомендації, заходи з адаптації до змін міжнародного середовища.

- розуміти, виділяти й описувати нові явища, процеси й тенденції глобального розвитку; визначати механізми й інструменти реалізації економічної політики та світових інтеграційних / дезінтеграційних процесів.

- володіти базовими категоріями, новітніми теоріями, концепціями, технологіями та методами у сфері міжнародних економічних відносин, зокрема: міжнародної електронної комерції.

- підбирати і вміло застосовувати аналітичний інструментарій дослідження стану та перспектив розвитку окремих сегментів міжнародних ринків товарів і послуг з використанням сучасних знань про методи, форми й інструменти регулювання міжнародної торгівлі.

- застосовувати базові знання, аналізуючи теорії, принципи, засоби й інструменти реалізації міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин, відстоювати національні інтереси України з урахуванням безпекової компоненти міжнародних економічних відносин;

- застосовувати відповідні методи, правила і принципи функціонування МЕВ для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України;

- усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя для здобування знань, з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні.

Порядок створення, організації та роботи екзаменаційної комісії регламентується «Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії для атестації здобувачів вищої освіти, які отримують ступінь бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра, спеціаліста, магістра) в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна», «Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна».

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПИСЬМОВИХ ВІДПОВІДЕЙ НА КОМПЛЕКСНОМУ АТЕСТАЦІЙНОМУ ЕКЗАМЕНІ ЗА ФАХОМ

Час виконання – 2 астрономічні години.

Шкала оцінок:

- «відмінно» – 100-90 балів;
- «добре» – 89-70 балів;
- «задовільно» – 69-50 балів;
- «незадовільно» – 49-1 балів.

***УВАГА!** У разі використання заборонених джерел студент на вимогу члена екзаменаційної комісії залишає аудиторію та одержує загальну незадовільну оцінку (0 балів).*

Форма екзаменаційних завдань:

1. Тести: 20 тестових завдань x 3 балів за кожну вірну відповідь (тести мають лише 1 правильний варіант відповіді);

2. Два теоретичних питання – від 0 до 20 балів за відповідь на кожне з них:
20-19 балів - у відповіді відображені основні концепції та теорії з даного питання, проведено їх критичний аналіз і зіставлення, описані теоретичні положення ілюструються практичними прикладами і експериментальними даними. Студентом формулюється і обґрунтовується власна точка зору на заявлені проблеми, демонструється здатність вирішувати проблемне питання матеріал викладається професійною мовою з використанням відповідної системи понять і термінів. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

18-17 балів - у відповіді відображені основні концепції та теорії з даного питання, проведено їх критичний аналіз і зіставлення, описані теоретичні положення ілюструються практичними прикладами і експериментальними даними. Студентом формулюється і обґрунтовується власна точка зору на заявлені проблеми, матеріал викладається професійною мовою з використанням відповідної системи понять і термінів. У відповіді допущені незначні похибки, що не мають суттєвого впливу на кінцевий результат. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

16-15 балів - у відповіді описуються і порівнюються основні сучасні концепції та теорії з даного питання, описані теоретичні положення ілюструються практичними прикладами, студентом формулюється власна точка зору на заявлені проблеми, проте він відчуває труднощі в її аргументації. Матеріал викладається професійною мовою з використанням відповідної системи понять і термінів. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

14-13 балів - у відповіді описуються і порівнюються основні сучасні концепції та теорії з даного питання, описані теоретичні положення ілюструються практичними прикладами, студентом формулюється власна точка зору на заявлені проблеми, проте він відчуває труднощі в її аргументації.

Матеріал викладається професійною мовою з використанням відповідної системи понять і термінів, але у відповіді допущені значні похибки. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

12-11 балів - у відповіді відображена більша частина сучасних концепцій та теорій з даного питання, аналіз і зіставлення цих теорій не проводиться. Студент відчуває значні труднощі при ілюстрації теоретичних положень практичними прикладами. У студента відсутня власна точка зору на заявлені проблеми. Матеріал викладається професійною мовою з використанням відповідної системи понять і термінів. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

10-9 балів - у відповіді відображена лише деякі сучасні концепції та теорії з даного питання, аналіз і зіставлення цих теорій не проводиться. Студент відчуває значні труднощі при ілюстрації теоретичних положень практичними прикладами. У студента відсутня власна точка зору на заявлені проблеми. Матеріал викладається професійною мовою з використанням відповідної системи понять і термінів. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

8-7 балів - відповідь не відображає сучасні концепції та теорії з даного питання. Студент не може привести практичних прикладів. Матеріал викладається «життєвою» мовою не використовуються поняття і терміни відповідної наукової галузі. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

6-5 балів - відповідь відображає систему уявлень студента на заявлену проблему, студент не може назвати жодної наукової теорії, але може надати визначення базових понять. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

4-3 бали - відповідь відображає систему «життєвих» уявлень студента на заявлену проблему, студент не може назвати жодної наукової теорії, може надати визначення деяких базових понять. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

2-1 бали - відповідь відображає систему «життєвих» уявлень студента на заявлену проблему, студент не може назвати жодної наукової теорії, не дає визначення базових понять. Зазначений діапазон балів відображає незначну градацію якості відповіді такого рівня.

0 балів - відповідь не надається або кардинально неправильна.

Тести та теоретичні питання до комплексного атестаційного екзамену за фахом складаються з завдань наступних дисциплін: «Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів», «Міжнародні економічні відносини», «Теорія і практика зовнішньої торгівлі», «Міжнародні фінанси».

ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ

Дисципліна 1. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів

Економіко-математичне моделювання: сутність, призначення, можливості. Визначення понять «система», «модель». Види моделей: абстрактні, фізичні, дескриптивні, оптимізаційні. Їхня сутність, достоїнства, недоліки. Економіко-математичне моделювання, його призначення, можливості застосування. Три рівні економіко-математичного моделювання: формалізація описових явищ і процесів (введення кількісних показників), оцінка взаємозв'язків, виявлення причинних залежностей.

Кількісна інформація, її систематизація та обробка даних. Одержання кількісної інформації, систематизація й обробка даних. Середні величини явищ і індекси. Їх використання. Угруповання статистичних даних, їхнє графічне віддзеркалення. Графо-аналітичний аналіз кількісної інформації. Лінійні та кореляційні залежності, їх моделювання. Тренд аналіз. Вибірка, її види. Можливості використання.

Економіко-математичний аналіз світогосподарських процесів. Одномірний аналіз явищ і процесів міжнародного значення: кореляційний аналіз, регресивний аналіз. Їх використання для аналізу зв'язків та динаміки розвитку явищ і процесів. Лінійна й експонентна моделі динаміки соціально-економічних явищ і процесів. Багатомірний аналіз: факторний аналіз, кластерний аналіз. Їх використання для оцінки зв'язків та класифікації явищ і процесів.

Моделювання функціональних і кореляційних залежностей. Моделювання розмірності ринкових центрів математичними рівняннями емпіричного генезису. Рівняння Зіпфа-Медведкова, розрахунок його параметрів, можливості використання. Прогнозування за допомогою математичної моделі Зіпфа-Медведкова динаміки розвитку ринкових центрів. Гравітаційна модель міжнародної торгівлі. Модель Ч. Харриса і її використання для аналізу і конструювання просторової організації ринків збуту.

Балансові моделі їх сутність, матриці. Матричне моделювання. Матриці, дії з ними, можливості використання у моделюванні світогосподарських процесів. Стандартна модель міжнародної торгівлі та її конструювання за допомогою матриць. «Леонт'євська матриця» і можливості її використання для аналізу і конструювання міжнародних економічних зв'язків. Коефіцієнти прямих витрат, їхній внутрішній зміст і призначення. Методи розрахунку коефіцієнтів. Побудова матриці міжнародних виробничо-технологічних і торгівельно-економічних зв'язків.

Логістичні задачі, їх моделювання та рішення за допомогою лінійного програмування у матричній та мережній постановці. Лінійне програмування як спосіб рішення екстремальних задач зовнішньоекономічної діяльності. Графічна інтерпретація лінійного програмування. Транспортні задачі лінійного програмування в матричній і мережній постановці. Методи рішення.

Дисципліна 2. Міжнародні економічні відносини

Сутність, рівні та ознаки міжнародних економічних відносин. Міжнародні економічні контакти. Міжнародна економічна взаємодія. Міжнародне економічне співробітництво. Міжнародна економічна інтеграція. Класифікація міжнародних організацій. Принципи міжнародних економічних відносин. Принципи (основи) міжнародних економічних відносин. Організація Об'єднаних Націй (ООН). Етапи розвитку міжнародних економічних відносин (доколоніальний, колоніальний, світова економіка, глобальна економіка). Форми прояву міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля. Зовнішня торгівля. Міжнародна торгівля. Зовнішня торгівля.. Позичковий капітал. Підприємницький капітал. Міжнародна міграція робочої сили. Міжнародна передача технологій. Трансфер технологій. Міжнародні

валютно-фінансові відносини. Валютна система. Фінансова система. Міжнародна економічна інтеграція. Особливості розвитку форм прояву МЕВ на сучасному етапі.

Організаційні форми міжнародного поділу праці та передумови його формування. Територіальний поділ праці. Видова структура системи суспільно-територіальної організації праці. Взаємодія географічного поділу праці з міжнародною спеціалізацією, світовою структурою експорту та міжнародними інвестиціями. Світове господарство та світовий ринок. Міжнародний поділ праці (МПП). Взаємозв'язок міжнародного поділу праці, міжнародної спеціалізації та кооперації. Економічна сутність міжнародного поділу праці. Фактори розвитку міжнародного поділу праці. Природно-географічні відмінності. Соціально-економічні умови. Науково-технічний прогрес. Показники, що характеризують рівень участі країни в МПП. Рівень розвитку МПП на прикладі експортно-імпортних операцій. Місце міжнародного регіону в системі зовнішньоекономічних зв'язків окремих країн на прикладі експортних операцій.

Класичні теорії міжнародної торгівлі. Меркантилізм. Класична школа: теорія абсолютних переваг (А. Сміт), теорія порівняльних переваг (Д. Рікардо). Неокласична школа: теорія співвідношення факторів виробництва (Е. Хекшер, Б. Олін), теорія вирівнювання цін на фактори виробництва (П. Самуельсон), парадокс В. Леонтьєва. Альтернативні теорії: теорія конкурентних переваг (М. Портер), теорія ефекту масштабу виробництва (П. Кругман, К. Ланкастер), теорія життєвого циклу продукту (Р. Вернон), теорія технологічного розриву (М. Познер), теорія зростання, що обкрадає (Дж. Бхагваті) та інші.

Система регулювання міжнародної торгівлі: рівні (корпоративний, національний, міждержавний, наднаціональний, глобальний) та засоби. Зовнішньоторговельна політика держави. Види зовнішньоторговельної політики (свобода торгівлі, протекціонізм, автаркія). Причини та наслідки протекціонізму. Методи державного регулювання (тарифні, нетарифні). Митний тариф. Складові митно-тарифного регулювання. Мито. Класифікація ставок мита. Нетарифні методи регулювання (кількісні, приховані, фінансові). Класифікація засобів нетарифного регулювання (квоти, ліцензії, субсидії, добровільні обмеження експорту, демпінг тощо). Напрямки використання нетарифних методів регулювання міжнародної торгівлі. Некономічні методи регулювання (торгові договори, правові режими). Міжнародні організації, що регулюють міжнародну торгівлю: світова організація торгівлі (СОТ), конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародний торговий центр (ЮНКТАД/СОТ-МТЦ), Міжнародна торгова палата (МТП).

Види і форми міжнародної торгівлі товарами (сировинними товарами, напівфабрикатами, готовою промисловою продукцією). Форми міжнародної торгівлі за специфікою регулювання (звичайна, за режимом найбільшого сприяння, преференційна, дискримінаційна), за специфікою взаємодії суб'єктів (традиційна, торгівля за кооперацією, компенсаційна). Методи міжнародної торгівлі: безпосередня торгівля, непрямая торгівля. Зустрічна торгівля. Міжнародні тендери. Міжнародні ярмарки і виставки. Міжнародні аукціони. Особливості біржової торгівлі, її еволюція, організація і функції.

Поняття міжнародної міграції робочої сили, її економічна природа, рушійні сили і етапи розвитку. Масштаби, форми і основні тенденції розвитку сучасних міграційних процесів. Економічні та некономічні причини міграції. Види міжнародної міграції. Класифікація міграції за основними ознаками: за просторовим характером (внутрішня, зовнішня); за напрямком руху (еміграція, імміграція, рееміграція); за законністю перетинання кордонів (легальна, нелегальна); за організаційною ознакою (добровільна, організована, примусова); за часом (остаточна, тимчасова, маятникова).

Світовий (міжнародний) ринок праці. Фактори пропозиції. Фактори попиту. Вартість робочої сили. Функції світового ринку праці. Якісний склад світового ринку праці. Кількісні показники світового ринку праці (абсолютні, економічні, результативні, структурні, динаміки, зіставлення) Міграційне сальдо. Напрямки міграційних потоків. Міжнародний ринок спеціалістів високої кваліфікації і проблема «відпливу умів». Роль науково-технічного прогресу в розвитку міграції робочої сили, наукових і інженерно-технічних кадрів. Сучасні

центри тяжіння робочої сили Економічні та неекономічні причини міграції. Види міжнародної міграції.

Дисципліна 3. Теорія і практика зовнішньої торгівлі

Загальні особливості торгівельної справи. Сучасний стан та структура міжнародної торгівлі. Загальні особливості торгівельної справи. Сфера обігу. Ринок: поняття, функції, структура. Суб'єкти ринку. Товар. Ціна товару. Торгівля. Функції торгівлі. Торгівельні підприємства. Їх функції. Потреби – передумова формування споживчого ринку. Попит. Пропозиція. Кон'юнктура ринку. Загальні показники стану споживчого ринку. Товарообіг торгівельного підприємства. Поняття товарообігу. Структура товарообігу. Система показників товарообігу. Оцінка фінансового стану підприємства. Формування товарного асортименту і забезпечення його стійкості. Фактори, що впливають на формування товарного асортименту. Принципи формування товарного асортименту. Стійкість товарного асортименту. Організація системи товаропостачання. Міжнародний поділ праці – об'єктивна основа виникнення та розвитку зовнішньої та міжнародної торгівлі. Зовнішня торгівля, міжнародна торгівля: поняття, теоретичні уявлення, організаційна структура, тенденції, сучасний стан.

Теорії міжнародної торгівлі Теорії міжнародної торгівлі. Стандартна модель міжнародної торгівлі. Теорія загальної рівноваги. Інструменти аналізу міжнародної торгівлі. Умови торгівлі. Розвиток сучасної міжнародної торгівлі.

Система міжнародних комерційних контрактів Поняття міжнародного комерційного контракту. Нормативна база контрактів. Принципи міжнародних комерційних контрактів, розроблені Міжнародним інститутом уніфікації приватного права (УНИДРУА). Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів Інкотермс 2020. Види комерційних контрактів. Структура і зміст міжнародною комерційного контракту. Визначення сторін. Предмет контракту. Ціна та загальна сума контракту. Умови платежів. Строки поставки товарів. Упаковка та маркірування. Якість та гарантії. Форс-мажор. Арбітраж. Реквізити. Порядок укладання міжнародних комерційних контрактів. Документи, що використовуються у міжнародній торгівлі. Транспортні документи. Комерційні документи. Страхові документи. Фінансові документи. Офіційні документи. Технічна документація. Митні документи. Інші документи. Засоби забезпечення належного виконання контрактів. Неустойка. Застава. Завдаток. Акредитив. Утримання. Страхування. Процесуальний порядок реалізації забезпечених зобов'язань. Форми та засоби комерційних розрахунків.

Форми та методи міжнародної торгівлі. Прямий метод. Роль посередників у міжнародній торгівлі. Визначення, види та функції посередників. Угода з посередником Міжнародна торгівля готовими товарами, енергоносіями, сировиною, послугами та об'єктами капітального будівництва. Зустрічна торгівля і її види: бартер, зустрічні закупки, викуп (откуп) застарілої продукції, компенсаційні угоди, тощо. Причини зростання зустрічної торгівлі. Міжнародні торги (тендери). Міжнародні ярмарки. Міжнародні аукціони. Особливості біржової торгівлі. Організація та функції біржі. Біржові товари. Найбільші міжнародні товарні біржі, їх вплив на міжнародну торгівлю. Види біржових угод.

Регулювання міжнародної та зовнішньої торгівлі Свобода торгівлі і протекціонізм: роль держави в міжнародній торгівлі, інструменти та характер торгової політики. Митні тарифи та мито. Економічна роль тарифів. Специфічні випадки тарифної політики: оптимальний тариф, тарифна квота, експортний тариф. Кількісні обмеження. Приховані методи торгової політики. Фінансові методи торгової політики: субсидії, експортні кредити, демпінг. Неекономічні методи регулювання міжнародної торгівлі: торгові договори, правові режими. Міжнародні організації: їх вплив на сучасну міжнародну торгівлю. Система СОТ.

Правила і процедури врегулювання торговельних суперечок Загальні правила врегулювання торговельних суперечок. Процедури врегулювання торговельних суперечок. Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж. Розділ 2. Світовий ринок товарів та послуг

Світовий товарний ринок: сутність і структура, кон'юнктура і ціноутворення, конкуренція та монополізація. Поняття "світовий товарний ринок", значення світових товарних ринків. Товарна, регіональна і соціально-економічна структури світового ринку. Поняття та кон'юнктури світових товарних ринків. Головні показники кон'юнктури товарного ринку. Економічні закони розвитку світового господарства і ціноутворення на світовому товарному ринку. Закон вартості і ціна на товар. Інтернаціональна собівартість і світова ціна на товар. Фактори ціноутворення. Рівні світових цін на товари. Природа взаємодії внутрішніх і світових цін. Експортні і імпортні ціни. Проблеми регулювання світових цін. Конкуренція. Її сутність, види та значення. Монополізація. Завоювання ринкової влади, розподіл сегментів світового ринку. Види монопольної діяльності. Антимонопольне законодавство.

Товарна структура світового ринку
Товарна структура світового ринку: поняття, особливості, сучасний стан, зміни. Міжнародні товарні номенклатури. Світовий ринок мінерально-сировинних товарів та металів. Світові товарні біржі заліза, алюмінію, міді, олова, свинцю. Регіональна структура експортно-імпортних потоків мінерально-сировинних товарів та металів. Світовий ринок паливно-енергетичних товарів: нафти, газу, вугілля, електроенергії, урану і інших енергоносіїв. Проблеми виходу України на світовий ринок нафти і газу. Світовий ринок дорогоцінних металів та діамантів. Світовий ринок машин та устаткування. Проблеми виходу України на світовий ринок машинобудівної продукції. Світовий ринок товарів тривалого користування. Світовий ринок хімічних товарів. Світовий ринок лісових та целюлозно-паперових товарів. Світовий ринок непродовольчих товарів: тканин, швейних та трикотажних виробів, взуття. Світовий ринок продовольчих товарів: зерна, м'ясо-молочних товарів, цукру, риби, рибопродуктів, олії, чаю, кави, какао, плодів, овочів, прянощів, ароматизуючих речовин, напоїв.

Регіональна структура світового ринку
Регіональна структура світового ринку як географічний розподіл торгівлі за групами країн та регіонами. Західноєвропейський ринок товарів та послуг: його роль, фактори розвитку, товарна та регіональна структура. Проблеми розвитку Євразійського ринку. Регіональні ринки Африки: фактори формування. Торговельний Союз Арабського Магрибу – Алжиру, Марокко, Тунісу, Лівії, Єгипту. Західноафриканське економічне співтовариство (ЗАЕС) – Нігерія, Кот-д'Івуар, Сенегал, Малі, Нігер, Буркіна-Фасо, Мавританія, Бенін. Зона преференційної торгівлі Східної та Південної Африки (ЗПТ). Митний та економічний Союз Центральної Африки (ТЕСЦА). Економічне співтовариство району Великих Африканських озер (СЕПГА). Американські регіональні ринки: Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА). Роль північноамериканського ринку в розвитку світової економіки. Експортна спеціалізація США, структура експорту. Особливості товарної структури Канадського та Мексиканського регіональних ринків. Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛАІ). Зона вільної торгівлі Андської та Ла-Платської субрегіональних груп країн та країн Амазонського пакту. Зона вільної торгівлі Меркосур. Розвиток регіонального спільного ринку Південного конусу. Зона вільної торгівлі КАРИКОМ. Регіональні ринки Азії, Австралії та Океанії: значення та фактори розвитку. Провідна роль галузевого спільного ринку Азії – організація країн – експортерів нафти (ОПЕК). Арабський спільний ринок. Субрегіональний ринок країн Південно-Східної Азії (АСЕАН). Особливості експортного потенціалу Японії. Зростаюча роль Китаю в розвитку субрегіональних азіатських ринків. Торговельна угода Австралії і Нової Зеландії.

Міжнародна торгівля послугами: особливості, класифікація, ринок туристичних та транспортних послуг. Сутність та класифікація послуг. Динаміка та структура міжнародної торгівлі послугами. Регулювання світової торгівлі послугами. Державне регулювання торгівлі послугами. Світовий ринок послуг: регіональна структура. Види та форми міжнародного туризму. Функції туризму. Регулювання міжнародної торгівлі туристичними послугами. Сучасні тенденції розвитку світового ринку туристичних послуг. Географічний розподіл міжнародного туризму. Туризм в Україні. Загальна характеристика міжнародного ринку транспортних послуг. Світова транспортна система. Правове регулювання транспортних перевезень на світовому ринку. Ринок транспортних послуг України.

Міжнародна торгівля фінансовими послугами. Сутність та особлива природа фінансових послуг. Комерційні та інвестиційні банківські послуги. Послуги з страхування. Типологія фінансових послуг. Складові міжнародного страхового ринку. Види міжнародних страхових організацій. Посередники як складова світового ринку страхових послуг. Найбільші ринкові страхові асоціації. Географічний розподіл міжнародної торгівлі страхових послуг. Перестраховування як вид страхових послуг на світовому ринку.

Міжнародний технологічний обмін Сутність та класифікація консалтингових послуг. Головні суб'єкти світового ринку консалтингових послуг. Основні засоби постачання консалтингових послуг на світовому ринку. Україна на ринку консалтингу. Поняття лізингу, його об'єкти та суб'єкти. Механізм надання лізингових послуг. Форми лізингових операцій. Види лізингових операцій. Лізингові платежі. Організаційні форми міжнародних лізингових операцій. Загальна характеристика світового ринку лізингових операцій. Розвиток лізингу в Україні. Поняття і види інжинірингових послуг. Реінжиніринг. Сутність і значення міжнародного обміну інженерно-технічними послугами. Організація міжнародного обміну інженерно-технічними послугами. Перспективи розвитку світового ринку інжинірингових послуг. Розвиток інжинірингу в Україні.

Телекомунікаційні послуги і реклама в міжнародній торгівлі. Характеристика світового ринку телекомунікаційних послуг. Нові технології зв'язку. Регулювання світового ринку телекомунікаційних послуг. Тенденції та перспективи розвитку ринку телекомунікаційних послуг. Ринок телекомунікацій в Україні. Світовий ринок реклами: стан, тенденції, перспективи

Сучасна торговельна політика України, стан зовнішньої торгівлі України. Значення зовнішньої торгівлі в розвитку економіки і обслуговування населення України. Державне регулювання зовнішньої торгівлі в Україні. Товарна структура експорту та імпорту України. Проблеми конкурентоспроможності товарів. Відносини України і СОТ. Регіональна структура зовнішньої торгівлі України. Зовнішня торгівля України з країнами Європи. Стан торговельних відносин Україна з країнами Азії. Торговельні зв'язки України з країнами Америки.

Дисципліна 4. Міжнародні фінанси

Сутність та елементи міжнародних фінансів. Поняття міжнародних фінансів як сукупність його основних складових елементів: світове фінансове середовище, міжнародні фінансові ринки, міжнародна банківська справа, фінанси міжнародних корпорацій, міжнародне портфельне інвестування.

Суб'єкти міжнародних фінансів. Міжнародні фінансові організації.

Сутність і основні характеристики міжнародного фінансового ринку і його структурних складових. Міжнародні фінансові потоки: сутність, види, тенденції розвитку. Світові фінансові центри: загальна характеристика та умови формування. Офшорні зони. Особливості ведення міжнародного бізнесу в офшорних зонах. Проблеми боротьби з організованою злочинністю і відмиванням «брудних» грошей в офшорах. Особливості боротьби в Україні.

Сутність глобалізації. Вплив глобалізації на міжнародний фінансовий ринок. Поняття фінансової глобалізації, основні етапи, форми. Особливості сучасної фінансової глобалізації. Показники фінансової глобалізації. Вплив фінансової глобалізації на міжнародний бізнес. Вплив фінтеху на стан міжнародних фінансів. Технології блокчейн та криптовалюта: ризики та кібербезпека.

Світові фінансові кризи. Сутність світової фінансової кризи, основні риси та показники. Фактори розвитку фінансової кризи. Особливості та негативні наслідки сучасних світових фінансових криз. Вплив фінансових криз на міжнародний бізнес. Форми подолання фінансової кризи.

Поняття валютної системи. Світова валютна система, її еволюція. Формування європейської валютної системи. Валюта. Конвертованість валют. Ціна (курс) валюти. Види

валютних курсів. Вплив на валютний курс активного платіжного та пасивного платіжного балансу. Національна валютна система України. Валютна політика України.

Поняття валютного ринку. Передумови створення сучасних валютних ринків та їх особливості. Структура міжнародного валютного ринку. Учасники валютного ринку. Валютні операції, їх класифікація. Сучасні тенденції розвитку валютного ринку. Євровалютний ринок: сутність та основні характеристики.

Глобалізація та світовий борг. Зовнішній борг країни. Боргова криза країни. Дефолт і кризи світової заборгованості. Роль міжнародних фінансових організацій у регулюванні зовнішнього боргу. Управління зовнішнім боргом.

Форми та види міжнародного кредитування. Світовий кредитний ринок (СКР): сутність, структура. Тенденції розвитку СКР. Міжнародний кредит та його функції. Вартість кредиту. Динаміка змін відсоткових ставок центральних банків світу та їх вплив на кредитний ринок. Вплив монетарної політики найбільших Центробанків світу на стабільність міжнародної фінансової системи. Дефолт.

Поняття та структура міжнародного ринку цінних паперів. Основні напрямки розвитку міжнародного ринку цінних паперів. Сутність та види міжнародних облігацій. Міжнародний ринок акцій. Сутність та види акцій. Ринок міжнародних акцій. Іноземні акції на українському ринку. Загальна характеристика депозитарних розписок. Міжнародні та світові індекси акцій. Ринок похідних фінансових інструментів. Ф'ючерси. Опціони. Свопи. Синтетичні похідні цінні папери. сучасний стан ринку деривативів.

Поняття та структура міжнародної платіжної системи. Класифікація міжнародних платіжних систем. Світова міжбанківська система SWIFT. Транс'європейська міжбанківська система TARGET. Порівняльна характеристика міжнародних платіжних систем (Western Union, PayPal, China UnionPay, Apple Pay, UnionPay та інші). Фінансові послуги міжнародних платіжних систем: інтернет - банкінг, інтернет - трейдінг та інтернет- страхування. Платіжні системи в Україні: види та обсяги операцій. Оверсайт платіжних систем. ISO 20022.

Поняття міжнародної банківської діяльності. Американська та європейська модель банківництва. Учасники міжнародної банківської діяльності. Стан провідних банків на світовому ринку. Процес розвитку міжнародної банківської діяльності. Сучасні тренди розвитку глобального банківництва. Операції міжнародної банківської справи. Валютні операції банків. Організаційні структури міжнародного банку: офшорні філіали або шелл - філіали, Дочірні банки і Едж корпорації та їх функції. Звітність міжнародних банків і міжнародні нормативи достатності їх капіталу. Кореспондентські відносини банків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

До дисципліни «Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів»

1. Голиков А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів : навч. посібник. 3-тє вид. Київ : Знання, 2009. 222 с.
2. Ковальчук О. Я. Математичне моделювання та прогнозування в міжнародних відносинах (Частина 1). Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 423 с.
3. Математичне моделювання для економістів: бакалавр – магістр – доктор філософії (PhD): навч. посібник / За ред. Ю. Г. Козак, В. М. Мацкул. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 252 с.
4. Баранкевич М. М. Антонів В. Б. Вступ до математичної економіки. Фундаментальні моделі: навч. посібник. Дрогобич: Коло, 2009. 348 с.
5. Бережна Л. В. Ситник О. І. Економіко-математичні моделі в зовнішньоекономічній діяльності: навч. посібник. Київ: Кондор Видавництво, 2016. 386 с.
6. Березька К.М. Економетрія: основи теорії та комп'ютерний практикум. Тернопіль, 2007. 137 с.
7. Економіко-математичне моделювання: навч. посібник / за ред. О.Т. Іващука. Тернопіль: ТНЕУ, Економічна думка, 2008. 704 с.
8. Економіко-математичне моделювання: навч. посібник / Клебанова Т. С. Раєвнева О. В., Прокопович С. В., Ступуріна С. О., Яценко Р. М., Чуйко І. М. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2010. 352 с.
9. Єршоменко В.О., Алілуйко А.М., Мартинюк О.М., Попіна С.Ю. Економетрія (економетрика): навч. посібник. Тернопіль : підручники і посібники, 2011. 116 с.
10. Іващук О. Т. Економетричні методи та моделі : навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2003. 348 с.
11. Козьменко О. В., Кузьменко О. В. Економіко-математичні методи та моделі (економетрика): навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2018. 406 с.
12. Михайленко В. Г. Математичний аналіз : навчальні завдання та методичні вказівки для студентів економічних спеціальностей. Харків : ХНУ, 2006. 95 с.

До дисципліни «Міжнародні економічні відносини»

1. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голикова, О. А. Довгаль. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 602 с.
2. Світова економіка : підручник / За редакцією А. П. Голикова, О. А. Довгаль. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 349 с.
3. Амеліна, І., Попова, Т., Владимиров С. Міжнародні економічні відносини: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2021. 256 с.
4. Зинчук Т., Горбачева І., Ковальчук О. Міжнародні економічні відносини та зовнішньоекономічна діяльність: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2019. 512 с.
5. Schenk, C.R. International Economic Relations since 1945 (2nd ed.). 2021. Routledge. URL: <https://doi.org/10.4324/9781351183581>
6. Murthy, G. International Economic Relations. RareBiblio (Erith, United Kingdom, 2020. 310 p.
7. Jha, P. (2020). World Scientific Lecture Notes in Economics and Policy. WSPC. 160 p.

До дисципліни «Теорія і практика зовнішньої торгівлі»

1. Григорова-Беренда Л. І. Теорія і практика зовнішньої торгівлі : навчальний посібник / Л. І. Григорова-Беренда, М.В. Шуба. – Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2016. – 136 с. Режим доступу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/12492>

2. Григорова-Беренда Л.І. Теорія і практика зовнішньої торгівлі: дистанційний курс. Навчально-методична праця. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017-2022. Режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=1584>
3. Григорова-Беренда Л.І. Теорія і практика зовнішньої торгівлі: методичні рекомендації до семінарських та практичних занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних науково-дослідних завдань для студентів напряму підготовки 6.030203 – Міжнародні економічні відносини. -2-ге вид., перероб. і доп. Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. 56 с.
4. Міжнародна торгівля: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, Н. В. Притула та інші. - 5-те вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
5. Козак Ю. Міжнародна торгівля: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 512 с.
6. Міжнародна торгівля: конспект лекцій: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Міжнародна економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Моїсеєко Т. Є. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 287 с.
7. Міжнародні економічні відносини: підручник / За ред. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. 464 с.
8. Рожкова Т.С. Міжнародна торгівля: підручник. Київ: КиМУ, 2015. 665 с.
9. Рокоча В.В. Міжнародна торговельна діяльність: підручник / В.В. Рокоча, В.Г. Алькема. В.І. Терехов, Б.М. Одягайло [та ін.], за наук. ред. В.В. Рокочої. Київ: Університет економіки та права "КРОК", 2018. 698 с.
10. Світовий ринок товарів та послуг: підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, А.В. Бохан та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ: КНТЕУ, 2016. 708 с.
11. Циганкова Т.М., Петрашко Л.П., Кальченко Т.В. Міжнародна торгівля: навчальний посібник. Київ: Київський національний економічний університет, 2016. 488 с.
12. Competition, Innovation and Trade. Larry D Qiu. World Scientific Studies in International Economics, 2020. 392 p.

До дисципліни «Міжнародні фінанси»

1. Шелудько С. А. Міжнародні стандарти банківської справи: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 260 с.
2. Карлін М.І. Фінанси зарубіжних країн: навчальний посібник: 2 вид., доповн. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2021. 364 с.
3. Azarenkova G., Shkodina I. The influence of financial technologies on the global financial system stability. *Investment Management and Financial Innovations*. Volume 15, Issue 4, 2018, P. 229-238.
4. Бойцун Н. Є. В. Міжнародні фінанси: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Днепр: АРТ-ПРЕС, 2018. 326с.
5. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2016. 494с.
6. Krugman Paul R. International Finance: Theory and Policy, 11th Edition. The Graduate Center, City University of New York, Princeton University, University of California, Berkeley. 2018. 472 с.
7. Rickards James. The Death of Money : The Coming Collapse of the International Monetary System. Publisher Penguin Books Ltd. 2018. 384 p.
8. Eichengreen Barry. Globalizing Capital : A History of the International Monetary System. Third Edition. Publisher Princeton University Press. 2019. 320 pages.
9. Cardullo M. W., Liu Manhong Mannie. An Alternative Analytic Model for the Global Financial System. Publisher World Scientific Publishing Co Pte Ltd. 2022. 400 pages
10. Посткризовий розвиток фондового ринку: світові тенденції і національні особливості: монографія / авт.кол. Г.М.Азаренкова, І.В.Шкодінa та ін. Київ. УБС НБУ. 2013. 278 с.

11. Шкодiна I.В. Розвиток свiтового фондового ринку в умовах фiнансової нестабiльностi. *Вiсник КНТЕУ*. 2013. №3. С.56- 64.
12. Шкодiна I.В. Вплив полiтики кiлькiсного пом'якшення на розвиток свiтового фондового ринку в умовах глобальної невизначеностi. *Економiчний часопис-XXI*. 2015. № 3-4. С. 65-69.
13. Shkodina I. Monetary policy as a factor of global financial market volatility increasing. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2017. №1 (22). P.5 – 17.
14. Shkodina I., Derid I., Zelenko O. Digital transformation of global banking: challenges and prospects. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Vol 3, №30 (2019). P. 45-51.
15. Шкодiна I. В. Перколяцiя свiтового фондового ринку в умовах глобальної невизначеностi . *Бiзнес Інформ*. 2015. №5. С. 221–225.
16. Шкодiна I.В. Інституцiйнi проблеми функцiонування фондового ринку України. *Вiсник Унiверситету банкiвської справи Нацiонального банку України*. 2014. №1(19). С.52 – 57
17. Шкодiна I. В. Самоорганiзацiя фондового ринку в умовах глобальної невизначеностi: монографiя. Київ. УБС НБУ. 2013. 406 с.
18. Шкодiна I.В. Розвиток фондового ринку в умовах фiнансової сингулярностi. *Актуальнi проблеми економiки*. 2015. №12.
19. Shkodina I., Melnychenko O., Babenko M. Quantitative easing policy and its impact on the global economy. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. V. 2, N. 33. P. 513-521.
20. Тернер Едеiр. Мiж боргом i дияволом. Грошi, кредит та реформування глобальних фiнансiв. Видавництво Априорi. 2020. 416 с.
21. World Federation of Exchanges. URL: <https://www.world-exchanges.org/>
22. Мiжнародна фiнансова корпорацiя. URL: <http://www.ifc.org>
23. Мiжнародний валютний фонд. URL: <http://www.imf.org>
24. Мiнiстерство фiнансiв України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
25. Нацiональний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
26. Свiтовий банк. URL: <http://www.worldbank.org>